

اظهار نظر کارشناسی درباره: «لایحه اصلاح قانون پولی و بانکی کشور» اعاده شده از شورای نگهبان (۱)

مقدمه

تورم مزمن و کاهش قدرت خرید واحد پول ملی در تسویه معاملات روزانه در یک دوره زمانی بلندمدت موجب کاهش کارایی پول ملی در تسویه معاملات روزانه گردیده است و مشکلاتی همچون استفاده از ارقام بزرگ در مبادلات روزمره و افت حیثیت ظاهری پول ملی در مقایسه با سایر واحدهای پولی بین‌المللی را به دنبال داشته است. متعاقب این اتفاق به جهت افزایش سرانه اسکناس و خروج مسکوکات از نظام‌های پرداخت نقدی، دولت «لایحه اصلاح قانون پولی و بانکی کشور» مصوب ۱۳۵۱ که بنا به پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب هیئت وزیران رسیده بود، را در تاریخ ۱۳۹۸/۵/۲۸ به مجلس شورای اسلامی تقدیم نمود. لایحه مذکور با تغییرات بسیار جزئی در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۱۵ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و جهت بررسی عدم مغایرت با شرع و قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال گردید.

شورای محترم نگهبان به موجب نامه شماره ۹۹/۱۰۲/۱۷۵۳۹ مورخ ۱۳۹۹/۳/۷ این مصوبه را واجد ابهام دانسته و به مجلس شورای اسلامی اعاده نمود. کمیسیون اقتصادی مجلس نیز جهت رفع ایراد شورای نگهبان، تبصره «۱» این لایحه را اصلاح کرد که در ادامه به بررسی آن خواهیم پرداخت.

بررسی مصوبه کمیسیون

«لایحه اصلاح قانون پولی و بانکی کشور» در راستای «اعاده حیثیت پول ملی» و «رواج مبادلات با مسکوکات و کاهش هزینه انتشار و امحای اسکناس» در قالب ماده‌واحد و در مقام اصلاح ماده (۱) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱ متشکل از پنج تبصره به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده بود. پس از بررسی و تصویب لایحه مذکور در کمیسیون اقتصادی در تاریخ ۱۳۹۸/۱۱/۲۰، صحن علنی مجلس شورای اسلامی نیز این لایحه را در تاریخ ۱۳۹۹/۲/۱۵ به تصویب رساند. پس از ارسال مصوبه به شورای محترم نگهبان، این شورا تبصره «۱» این مصوبه را به جهت قرار دادن «تعهدات کشور در مقابل صندوق بین‌المللی پول» به عنوان یکی از معیارهای محاسبه و تعیین برابری پول‌های خارجی نسبت به تومان و نرخ خرید و فروش ارز، واجد ابهام دانست. درحقیقت دلیل ایراد شورای نگهبان مشخص نبودن «تعهدات کشور در مقابل صندوق بین‌المللی پول» و عدم وجود تعریفی قانونی در این زمینه است که موجب ابهام می‌گردد. کمیسیون اقتصادی مجلس در راستای رفع ایراد شورای نگهبان عبارت «در مقابل صندوق بین‌المللی پول» را از تبصره «۱» حذف نمود. بنابراین به نظر می‌رسد که مصوبه کمیسیون رافع ابهام و ایراد شورا می‌باشد.

مخصوص صحن علنی

مشخصات لایحه

دوره یازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۳۶

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات

حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۷۳۰۸

تاریخ انتشار:

۱۳۹۹/۹/۲۲

اما فارغ از ابهام مورد نظر شورای نگهبان با عنایت به اینکه اولاً حذف صفر، آخرین حلقه از اصلاحات پولی و بودجه‌ای است و اغلب کشورهای موفق مورد مطالعه، پس از انجام اصلاحات پولی و بودجه‌ای اقدام به حذف صفر کرده‌اند؛ ثانیاً هزینه‌هایی که این لایحه در صدد صرفه‌جویی آنهاست را می‌توان با تغییر ابعاد و ارزش اسمی اسکناس و مسکوک، توسعه ابزارهای پرداخت خرد و اصلاح نظام حکمرانی مبتنی بر کارت (شاپرک) کاهش داد و صرفه‌جویی کرد؛ ثالثاً حذف صفر تقریباً هیچ تأثیری بر متغیرهای بنیادین اقتصاد (تورم و رشد اقتصادی، ارزش پول ملی و...) ندارد و فرایندهای اجرایی پُر هزینه، زمان‌بر و دقیقی را می‌طلبد که قطعاً بخشی از توان اجرایی کشور را درگیر خود خواهد کرد، لذا این لایحه «معطوف به نیازهای واقعی» نیست و در شرایطی که اقتصاد کشور نیازمند اصلاحات ساختاری و اساسی است، در اولویت قرار دادن مقوله‌ای که در بهبود واقعی وضعیت اقتصادی بی‌تأثیر است و بخشی از توان اجرایی کشور را به خود اختصاص می‌دهد، بهینه نمی‌باشد. بنابراین می‌تواند مغایر جزء «۲» بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری ارزیابی گردد.

نتیجه‌گیری

بنابر مراتب فوق، هرچند مصوبه کمیسیون محترم اقتصادی رافع ابهام مورد نظر شورای محترم نگهبان است، اما با عنایت به:

۱. عدم تأثیر لایحه بر متغیرهای بنیادین اقتصاد،
۲. درگیر کردن بخشی از توان اجرایی کشور به مقوله‌ای فاقد اهمیت و اولویت،
۳. وجود روش‌های جایگزین برای صرفه‌جویی‌های مدنظر طرح (تغییر قطع و ارزش اسکناس و مسکوک و توسعه روش‌های پرداخت خرد الکترونیک)،
۴. تأخر حذف صفر از پول ملی نسبت به انجام اصلاحات ساختاری.

این لایحه به جهت «معطوف نبودن به نیازهای واقعی» مغایر جزء «۲» بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری است. لذا پیشنهاد مرکز پژوهش‌ها عدم تصویب این لایحه و ارجاع آن به کمیسیون جهت بررسی بیشتر می‌باشد. شایان ذکر است دلایل تفصیلی مخالفت در گزارش به شماره مسلسل ۱-۱۵۶۳۲ توضیح داده شده است.^۱ علاوه بر این و در صورت اصرار، می‌توان تقنین مفاد این لایحه را با بررسی بیشتر و جامع‌تری به طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران که در کمیسیون اقتصادی در دست بررسی است، موکول کرد.

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، اظهارنظر کارشناسی درباره: «لایحه اصلاح قانون پولی و بانکی کشور»، شماره مسلسل: ۱-۱۶۷۶۱، مورخ ۱۳۹۹/۱/۲۴.